एकाइ ८ · नेपाली हाम्रो श्रम र सिप

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क ३१

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ शब्दार्थ

ज्ञान · ३

१. गौरव → **ङ.** इज्जत, सम्मान, प्रतिष्ठा
२. सितो → **क.** पाकेको भातको एउटा दानो
३. टालो → **घ.** कपडाको सानो टुक्रा
४. सखार → **ग.** बिहान सबेरै, झिसमिसेमा
५. आलस्य → **च.** काममा जाँगर नभएको अवस्था
६. हीनता → **छ.** आफूलाई अरूभन्दा तल ठान्ने भाव

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ लय मिल्ने शब्द

बोध · २

उत्तर

क. लगाऊँ, पुऱ्याऊँ; ख. हिमाल, कमाल; ग. बाटो, आटो; घ. महिना, गहना (लय मिल्ने अन्य शब्द पनि हुन सक्छन्।)

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘बनाऊँ’ र ‘विशाल’ सँग लय मिल्ने शब्द लेखेमा।
✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘माटो’ र ‘पसिना’ सँग लय मिल्ने शब्द लेखेमा।

३ ठिक कि बेठिक?

बोध · २

i. ✓ **ठिक**
ii. ✗ **बेठिक:** कविताको हरेक श्लोकमा चारओटा पङ्क्ति छन्।
iii. ✗ **बेठिक:** कवितामा पहाडले पसिना र तराईले सिँचाइ मागेका छन्।
iv. ✓ **ठिक**

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ कविताको बोध

क. **अङ्क विभाजन** — **ज्ञान · १**

✓ ‘नेपाली हाम्रो श्रम र सिप स्वदेशमै लगाऊँ’ भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** — **ज्ञान · १**

✓ आलस्य, निद्रा र हीनता भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** — **बोध · २**

✓ एक जना पनि भोको रहे देश भोको रहन्छ भन्ने अर्थ लेखेमा।
✓ समृद्धि सबैले खान पाउनुमा छ भन्ने आशय लेखेमा।

घ. **उत्तर**

प्रस्तुत पङ्क्ति मुकुन्दशरण उपाध्यायको ‘नेपाली हाम्रो श्रम र सिप’ कविताबाट लिइएका हुन्। यहाँ कविले पहाड र तराईलाई मान्छेझैँ बोल्न लगाएका छन्। पहाड भन्छ, मलाई मान्छेको पसिना अर्थात् परिश्रम मिल्यो भने म स्वर्गलाई पनि बिर्साउने गरी सुन्दर हुन्थेँ। भिरालो पाखालाई गरा बनाएर खेती, फलफूल र बर्गैंचा लगाए पहाड हराभरा र समृद्ध हुन्छ। तराई भन्छ, मलाई सिँचाइ मिल्यो भने म सुनझैँ पहेँला धानका बाला झुलाउँथेँ। उर्वर फाँटमा कुलोको पानी पुगे प्रशस्त अन्न फल्छ र देश खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर बन्छ। यसरी देशको भूगोलअनुसार श्रम र साधन लगाए नेपाल आफैँ धनी बन्छ भन्ने भाव यी पङ्क्तिमा व्यक्त भएको छ।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

अङ्क विभाजन **प्रयोग · ४**

- ✓ पहाड र तराईलाई मानवीकरण गरिएको सन्दर्भ लेखेमा।
- ✓ पसिना पाए पहाड स्वर्गभन्दा सुन्दर बन्ने भाव विस्तार गरेमा।
- ✓ सिँचाइ पाए तराईमा सुनझैँ बाली झुल्ने भाव विस्तार गरेमा।
- ✓ भूगोलअनुसार श्रम र साधन लगाए देश समृद्ध हुन्छ भन्ने निष्कर्ष दिएमा।

५ बोध प्रश्नोत्तर

उत्तर **बोध · ४**

क. गाउँकै कृषि कार्यालयबाट तालिम लिए।
ख. कोठाको तापक्रम र चिसोपन मिलाउन नजानेकाले धेरै च्याउ कुहिए।
ग. गाउँका चार जना युवाले काम पाएका छन् र च्याउ नजिकैको बजारसम्म पुग्छ।
घ. श्रम र सिप स्वदेशमै लगाएर देशलाई बलियो बनाउनुपर्छ भन्ने सन्देशसँग मिल्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ क: गाउँकै कृषि कार्यालयबाट भनी लेखेमा।
- ✓ ख: तापक्रम र चिसोपन मिलाउन नजानेको कारण लेखेमा।
- ✓ ग: युवाले रोजगारी पाएको वा च्याउ बजारसम्म पुगेको लेखेमा।
- ✓ घ: श्रम र सिप स्वदेशमै लगाउने सन्देशसँग जोडेमा।

६ उद्देश्य र विधेय

उत्तर **प्रयोग · २**

उद्देश्य विस्तार: विदेशबाट फर्केका; उद्देश्य: दाजुले; विधेय विस्तार: गाउँमै तरकारी पसल; विधेय: खोले

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिभाग ०.५ का दरले 'विदेशबाट फर्केका' उद्देश्य विस्तार र 'दाजुले' उद्देश्य छुट्याएमा।
- ✓ प्रतिभाग ०.५ का दरले 'गाउँमै तरकारी पसल' विधेय विस्तार र 'खोले' विधेय छुट्याएमा।

७ सरल, संयुक्त र मिश्र वाक्य

उत्तर **बोध · २**

क. सरल वाक्य; ख. संयुक्त वाक्य; ग. मिश्र वाक्य; घ. सरल वाक्य

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले क र घ लाई सरल वाक्य (एउटै समापिका क्रिया) भनी पहिचान गरेमा।
- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ख लाई संयुक्त र ग लाई मिश्र वाक्य भनी पहिचान गरेमा।

८ मुक्तक रचना

उत्तर **प्रयोग · ४**

पसिना झरे पाखामा पनि फल्छ अन्नको दाना,
सिप लगाए गाउँमै पुग्छन् सबैलाई खाना र नाना।
परदेशको सपना बोकी किन भौँतारिनु साथी,
आफ्नै माटो सिँगारौँ, आफ्नै हातमा छ खजाना।

अङ्क विभाजन

- ✓ चार पङ्क्ति र आफैँमा पूरा अर्थ भएको संरचना मिलाएमा।
- ✓ पहिलो, दोस्रो र चौथो पङ्क्तिमा लय मिलाएमा।
- ✓ स्वदेशमै श्रमको विषय र सन्देश स्पष्ट भएमा।
- ✓ भाषा, वर्णविन्यास र लेख्य चिह्न शुद्ध भएमा।

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

९ सोच्नुहोस्

उत्तर **उच्च दक्षता · ४**

युवा विदेश जानुका धेरै कारण छन्। गाउँमा नियमित रोजगारी र राम्रो ज्याला पाइँदैन; खेती गर्न सिँचाइ, बिउ र बजारको सुविधा पुग्दैन; व्यवसाय सुरु गर्न पुँजी र तालिमको कमी हुन्छ। आफ्नै देशमा केही हुँदैन भन्ने हीनताको सोचले पनि युवालाई बाहिर धकेल्छ। युवालाई स्वदेशमै काम गर्न राज्यले सिप सिकाउने तालिम, सहुलियत ऋण र उत्पादन बेच्ने बजार उपलब्ध गराउनुपर्छ। समाजले श्रमलाई सम्मान गर्नुपर्छ; खेती वा सिपको कामलाई सानो ठान्नु हुँदैन। युवाले पनि सानोबाट सुरु गर्ने र असफलताबाट सिक्ने साहस राख्नुपर्छ। यसरी अवसर, सम्मान र आत्मविश्वास जोडिए कविले भनेझैँ श्रम र सिप स्वदेशमै लाग्न सक्छन्।

अङ्क विभाजन

- ✓ रोजगारी, ज्याला वा सुविधाको कमीजस्ता कारण लेखेमा।
- ✓ हीनताको सोचलाई पनि कारणका रूपमा देखाएमा।
- ✓ राज्य वा समाजले गर्नुपर्ने ठोस उपाय लेखेमा।
- ✓ युवाको आफ्नै भूमिकासहित तर्कसङ्गत निष्कर्ष दिएमा।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	**जम्मा**
अङ्क	५	१२	१०	४	**३१**

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking